

Subjekty trestního řízení

Marek Fryšták

katedra trestního práva

- vymezení základních pojmů, tj. kdo je subjekt trestního řízení (kdokoliv mající v trestním řízení práva a povinnosti) a kdo je procesní stranou (ten, kdo má protistranu; obviněný x státní zástupce, poškozený x obviněný, není to obhájce, ten jedná jménem obviněného, ale jsou to zase např. osoby se samostatnými obhajovacími právy x státní zástupce)
- každá procesní strana je zároveň subjektem, ale ne každý subjekt je procesní stranou
- § 12/1 TŘ - orgány činnými v trestním řízení je soud, státní zástupce a policejní orgán
 - de lege ferenda policejní orgán a státní zástupce - soud jako nezávislý a nestranný orgán rozhodující spor dvou stran, obdobné je to např. na Slovensku

Soud

- čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně základních práv a svobod - právo na spravedlivý proces
- každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, spravedlivě a v přiměřené době nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění (tj. trestný čin, přešupek, či správní delikt) proti němu
- spravedlivým (řádným/férovým) je ten proces, který je veřejný, spravedlivý a rozhodnutý v přiměřené době nezávislým a nestranným soudem

- čl. 36/1 LZPS - každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu
- čl. 38/1 LZPS - nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci; příslušnost soudu i soudce stanoví zákon
- princip vázanosti soudce zákonem (čl. 95 Ústavy)
 - zásada volného hodnocení důkazů (§ 125 TrŘ)

- právo na zákonného soudce
 - rozvrh práce soudu – obsahuje způsob, jakým jsou jednotlivé věci přidělovány konkrétním soudcům a tím vylučuje možnost, že by po podání nového návrhu obžaloby někdo s tímto návrhem manipuloval podle něčích zájmů a přidělil ho soudci, který by v dané věci mohl být nějak zainteresován
- právo na neměnitelnost senátu - zásada bezprostřednosti
 - § 202/1 TrŘ - hl. I. se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 234/1 TrŘ - veřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 242 TrŘ – neveřejné zasedání se koná za stálé přítomnosti všech členů senátu
 - § 197 TrŘ náhradní soudce - účastní se hlavního líčení kromě členů senátu

Úkoly soudnictví v trestním řízení

- čl. 90 Ústavy, čl. 40 LZPS - jen soudy rozhodují o vině a trestu – meritorní otázka
 - rozhodnutí o náhradě škody v rámci adhezního řízení
 - rozhodnutí o opravném prostředku
 - rozhodnutí o schválení návrhu o dohodě o vině a trestu
 - rozhodnutí o omezení osobní svobody – „nejedná se o rozhodnutí o vině a trestu“, proto nerozhoduje rozsudkem, ale usnesením

Soustava soudů

- čtyřstupňová
 - okresní soud - nalézací soud, úkony v přípravném řízení (§ 68 TŘ - vzetí do vazby, § 83 TŘ příkaz k domovní prohlídce)
 - pobočky OS Karviná v Havířově, OS Vsetín ve Valašském Meziříčí
 - krajský soud - nalézací soud, odvolací soud
 - KS Ústí nad Labem v Liberci, KS Brno ve Zlíně, KS České Budějovice v Táboře
 - vrchní - odvolací soud, § 158e/4 TŘ - povolení agenta
 - nejvyšší soud - řízení o mimořádných opravných prostředcích, právní styk s cizinou, sjednocování rozhodovací činnosti soudů
- dvouinstanční - OS a KS jako nalézací soud a nad nimi soudy odvolací

Obsazení soudů

- obsazení soudů senáty (s laickým prvkem a profesní) a samosoudcem (§ 314a TR - TČ s horní hranicí nepřevyšující pět let)
- § 60 zákona o soudech a soudcích - přísedícím může být ustanoven
 - státní občan České republiky
 - svéprávný a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat
 - v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let
 - souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přísedícího a s přidělením k určitému soudu
- v PS novela zákona o soudech a soudcích, která chce omezit laický prvek (laické přísedící) v trestním řízení; klady (vnerse pohled „normálního“ života) a zápory (absence odborných znalostí, lehká ovlivnitelnost) přísedících

- § 64 zákona o soudech a soudcích

- kandidáty do funkce přísedícího navrhnou členové příslušného zastupitelstva obce či kraje, kteří je pak volí
- přísedícím může být zvolen občan, který je přihlášen k trvalému pobytu v obvodu zastupitelstva, jímž je do funkce volen, a v obvodu soudu, pro který je do funkce volen, nebo který v těchto obvodech pracuje

Soudní pravomoc a příslušnost

- soudní pravomoc - souhrn oprávnění, které zákon přiznává soudům, tj. rozhodovat v rámci řízení před soudem o vině a trestu, nikoli iniciovat a vést trestní stíhání (zásada legality)
- soudní příslušnost - vymezení okruhů působnosti mezi jednotlivými soudy různých stupňů a mezi jednotlivými soudy téhož stupně

– věcná příslušnost

– § 16 TŘ - řízení v prvním stupni koná okresní soud

– § 17 TŘ - řízení v prvním stupni koná krajský soud - obecně dolní hranice TOS činní nejméně pět let

- bez ohledu na její výši - např. trestné činy zabití, vraždy novorozeného dítěte matkou, spáchané prostřednictvím investičních nástrojů, týkající se obchodování s vojenským materiálem, sabotáž, vyzvědačství atd.
- opilství, pokud se pachatel s takového jednání dopustil ve stavu zaviněné nepřičetnosti a toto jednání naplňuje znaky výše uvedených TČ

– místní příslušnost

- forum delicti comissi - místo spáchání trestného činu - tam, kde ošlo k jednání, k nekonání, následku, u pokračujících trestných činů místo spáchání každého jednotlivého skutku, u trvajících trestných činů tam, kde trval protiprávní stav
- forum loci - kde obviněný bydlí, pracuje, kde se zdržuje
- forum scinetiae - kde trestný čin vyšel najevo - tam, kde byly zjištěny relevantní informace o něm
- u mladistvým výjimka - § 17 ZSM - primárně tam, kde obviněný bydlí nebo kde se zdržuje, teprve následně, tak kde byl trestný čin spáchán a kde vyšel najevo
 - ochrana mladistvého a šetření jeho osoby

- příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení
 - § 26 TŘ - je příslušný ten soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh
 - § 146a TŘ - rozhodnutí o stížnosti proti zajištění osoba a majetku a uložení pořádkové pokuty – příslušný ten soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který příslušný návrh podal

- příslušnost pro společné řízení - vede se řízení o dvou nebo více trestných činech téhož obviněného nebo proti dvěma či více obviněným, případně kombinace obojího
 - souvislost ve věci (objektivní) - trestné činy více osob mají vzájemný vztah - spolupachatelství, účastenství
 - souvislost v osobě (subjektivní) - více činný souběh více trestných činů téhož pachatele
 - pokud alespoň jeden z TČ spadá do působnosti KS, rozhoduje KS, tj. společné řízení koná ten soud, který je příslušný konat řízení proti nejpřísnějšímu TČ (výše horní hranice, možnost uložení dalších trestů)
 - vyloučení ze společného řízení - rychlost, složitost, zkoumání duševního stavu jednoho z obviněných
 - spojení ke společnému řízení

- příslušnost několika soudů - je-li podle předchozích ustanovení dána příslušnost několika soudů, koná řízení z těchto soudů ten, u něhož podal státní zástupce obžalobu, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu nebo jemuž byla věc přikázána nadřízeným soudem
- spory o příslušnost rozhoduje soud (státní zastupitelství), které je nejbližší nadřízené oběma soudům (státním zastupitelstvím), která jsou ve sporu
- odnětí a přikázání věci - průlom do místní příslušnosti (pouze) - hospodárnost, objektivita, který může učinit nadřízené státní zastupitelství vůči podřízenému

Samosoudce versus senát

- samosoudce - § 314a TŘ
- KS v první instanci - soudce profesionál + dva přísedící (soudci z lidu)
- KS jako odvolací soud – čistě profesionální senát
- VS a NS – čistě profesionální senáty
- ÚS – tak žádný přísedící není

Státní zastupitelství

- představuje státní úřad povoláný v trestním řízení k uskutečňování zásady legality
- čl. 80 Ústavy - státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon
- § 1 zákona o státním zastupitelství (SZ, 283/1993 Sb.) - státní zastupitelství je soustava úřadů státu určených k jeho zastupování při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených mu do působnosti

- státní zastupitelství je orgán moci výkonné, který jako takový respektuje ve sféře své působnosti politiku vlády, proto je začleněn do resortu ministerstva spravedlnosti nebo
- státní zastupitelství je možno chápat jako orgán sui generis směřující rysy moci výkonné a soudní

- soustava státního zastupitelství
 - nejvyšší státní zastupitelství (Brno)
 - vrchní státní zastupitelství (Praha, Olomouc)
 - pobočka Brno, Ostrava
 - krajská státní zastupitelství (Praha, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Plzeň, Brno, Ostrava) + pobočky v nových krajích
 - okresní státní zastupitelství

- tam, kde TŘ mluví o okresním státním zástupci, rozumí se tím i obvodní státní zástupce
- tam, kde TŘ mluví o krajském státním zástupci, rozumí se tím i městský státní zástupce v Praze

Evropský veřejný žalobce

- § 12/5 TŘ - státním zástupcem se rozumí i evropský pověřený žalobce, evropský žalobce a evropský nejvyšší žalobce v rozsahu jejich působnosti stanovené nařízením Rady (EU) 2017/1939, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce
- § 34c zákona o SZ - Státní zastupitelství, které bylo stanoveno jako místo výkonu funkce evropského pověřeného žalobce, se považuje za státní zastupitelství, u kterého je evropský pověřený žalobce činný
- - § 34d zákona o SZ – evropský nejvyšší žalobce, evropský žalobce a evropský pověřený žalobce mají v rozsahu, v jakém to nařízení o zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce umožňuje, stejná oprávnění a povinnosti, jaké jsou stanoveny právními předpisy státnímu zástupci; tj. disponuje stejnými právy a povinnostmi, jako „český“ SZ v trestním řízení
- § 34g zákona o SZ - spory o příslušnost mezi státním zastupitelstvím
- a Úřadem evropského veřejného žalobce v rozsahu, v jakém to nařízení o zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce umožňuje, rozhoduje Nejvyšší státní zastupitelství

Úloha státního zástupce v trestním řízení

- přípravném řízení
 - orgán činný v trestním řízení
 - povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví
 - odpovídá za zákonnost průběhu přípravného řízení
 - dozor státního zástupce v přípravném řízení (dohled státního zástupce)
 - výlučná oprávnění státního zástupce (návrhy, vyšetřování atd.)
 - vypracovává a podává obžalobu
- řízení před soudem
 - postavení strany (na rozdíl od přípravného řízení)
 - povinnost účastnit se hlavního líčení

Další úkoly státního zástupce

- vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je omezována osobní svoboda - faktická realizace čl. 8, 10 LZPS - nikdo nesmí být zbaven osobní svobody v rozporu se zákonem a každý má právo na zachování osobní cti a důstojnosti
- § 29 zákona o výkonu vazby (293/1993 Sb.) a § 78 zákona o VTOS (169/1999 Sb.)
 - kontrola dodržování právních předpisů
 - oprávnění vstupovat v jakoukoli dobu do těchto zařízení
 - vyžadovat dokumentaci o osobách, nahlížet do ní, hovořit s nimi
 - ukládat příslušným orgánům provedení konkrétního opatření pro odstranění zjištěných nedostatků

- plní úkoly v rámci tzv. netrestního úseku - pokud existuje veřejný zájem

- § 35 OSŘ (99/1963 Sb.) - např.
- § 8 odst. 1 písm. b - e, g) z. ř. s. (292/2013 Sb.), může vstoupit do řízení, resp. podat návrh na zahájení řízení
 - ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu
 - ve věci ochrany proti domácímu násilí
 - o svéprávnosti
 - o prohlášení za mrtvého
 - ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb

- § 42 zákona o SZ
 - neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví z důvodu nerespektování smluvní volnosti účastníků

- § 21, § 29 zákona o kolektivním vyjednávání (2/1991 Sb.)
 - návrh na určení nezákonnosti stávky, resp. výluky

- § 93 z. o k. (90/2012 Sb.)
 - návrh na zrušení obchodní korporace nebo nařízení její likvidace

- § 7 zákona o SZ - sídla a obvody územní působnosti jsou shodná se sídly a obvody soudů, tj. věcná a místní příslušnost s nimi koresponduje
- vyhláška o jednacím řádu SZ (23/1994 Sb.) zřizuje v rámci VSZ odbory závažné hospodářské a finanční kriminality
 - TČ např. spáchané při činnosti banky, investiční společnosti, stavební spořitelny, penzijního fondu, pojišťovny, obchodníka s cennými papíry, jimiž byly dotčeny ekonomické a finanční zájmy EU nebo škoda na majetku státu; škoda musí být vždy nejméně 150 mil. Kč
 - výkon dozoru v přípravném řízení realizuje VSZ, které podává žalobu u KS

Státní zastupitelství a zásada legality

- státní zástupce má povinnost stíhat všechny trestné činy o kterých se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak - srovnej právo na spravedlivý proces, zásadu legality
- oportunita – státní zástupce nemá povinnost stíhat všechny trestné činy o kterých se dozví
 - není zásadou českého trestního řízení – viz úvahy de lege ferenda
- souhlas poškozeného - § 163, § 163a TrŘ
 - u taxativně vyjmenovaných trestných činů v případě, že pachatel je ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem
 - souhlasu není třeba v případě smrti, poškozený je mladší 15 let, souhlas byl vzat v tísní
- nepřípustnost trestního stíhání - § 11 TrŘ - milost, amnestie, věk, přičetnost, promlčení, smrt

- hmotněprávní a procesněprávní exempce
- beztrestnost - čl. 27 Ústavy – poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování a projevy učiněné v PS či Senátu nebo v jiných orgánech, lze je stíhat jen se souhlasem komory; odepře-li komora souhlas, je trestní stíhání po dobu trvání mandátu vyloučeno
 - soudce Ústavního soudu nelze trestně stíhat bez souhlasu Senátu; odepře-li Senát souhlas, je trestní stíhání po dobu trvání funkce soudce Ústavního soudu vyloučeno
- nestíhatelnost – čl. 62 Ústavy - prezidenta republiky nelze zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt
 - prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby Senátu; trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt
 - trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta republiky je navždy vyloučeno

Tzv. odklony

- § 307 TrŘ - podmíněné zastavení trestního stíhání
 - doznal se
 - uhrazení škody poškozenému
 - vydání bezdůvodného obohacení
 - dosavadní život a okolnosti případu

- § 309 TrŘ - narovnání
 - prohlášení, že spáchal skutek
 - uhrazení škody poškozenému
 - vydání bezdůvodného obohacení
 - složení peněžní částky k obecně prospěšným účelům

- § 175a TrŘ - dohoda o vině a trestu - nelze u zvláště závažného zločinu
 - výsledky vyšetřování dostatečně nasvědčují tomu, že skutek se stal, je trestným činem a spáchal jej obviněný
 - obviněný prohlásil, že spáchal skutek a nejsou pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení
 - de lege ferenda se tom zvažuje (viz Slovensko - Kuciak, Kušnírová)

Policejní orgán

- je vymezen v § 12 odst. 2 TŘ - útvary nebo pověřené orgány
 - primárně P ČR + GIBS, VP, VS, BIS, UZIS, VZ
- policejní orgán je oprávněn konat obecně prověřování
 - konkrétní útvary a pověřené orgány jsou stanoveny konkrétními právními předpisy upravujícími činnost subjektů v postavení policejního orgánu, resp. interními akty řízení - ty nejsou veřejně přístupné, je to ideální stav?

- § 161/2 TŘ - není-li uvedeno jinak, vyšetřování konají útvary P ČR
 - GIBS - TČ spáchané příslušníky P ČR, VS a celníky + zaměstnanci těchto subjektů v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů
 - státní zástupce - TČ spáchané příslušníky GIBS, BIS, UZIS, VP, VZ; SZ zde má postavení (práva a povinnosti) policejního orgánu
 - kapitán lodi při dálkových plavbách - TČ spáchané na této lodi; mrtvé ustanovení
 - vojenská policie - TČ příslušníků ozbrojených sil spáchané při plnění úkolů v zahraničí; velmi aktuální díky narůstajícímu počtu zahraničních misí AČR

Úkoly policejního orgánu

- role policejních orgánů v trestním řízení je vzhledem k jejich zvláštním kvalifikačním a technickým předpokladům mimořádně významná zejména při vyhledávání a zajišťování informací, sloužících jako podklad pro meritorní rozhodnutí v trestním řízení
- soud a státní zástupce by bez jejich pomoci nemohli splnit úkoly trestního řízení, jelikož nedisponují vlastním personálem, který by pro něj jednotlivé úkoly mohl plnit, nemají přístup do policejních databází atd.

Policejní orgán a zásada oficiality

- konat řízení a provádět jednotlivé úkony, ke kterým je podle zákona oprávněn a které mu byly svěřeny, je povinen z úřední povinnosti (ex officio), z vlastní iniciativy, bez vyčkávání vnějších podnětů k jejich provedení, s plným šetřením garantovaných práv a svobod osob
- v tomto směru je povinen organizovat svou činnost tak, aby účinně přispíval ke včasnosti a důvodnosti trestního stíhání
- zásadě oficiality podléhá provádění všech úkonů, které je policejní orgán oprávněn provést

- policejní orgán má ve vyšetřování výslovně uvedenou a zdůrazněnou povinnost postupovat z vlastní iniciativy s cílem, aby byly co nejrychleji objasněny všechny základní skutečnosti důležité pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku (§ 164 odst. 1)
- v některých případech je provedení úkonů závislé na
 - předchozím nařízením (např. § 87b)
 - předchozím souhlasu (např. § 79) nebo písemném povolení (např. § 158c) státního zástupce
 - rozhodnutí (např. § 88 odst. 1), souhlasu (např. § 87 odst. 1) nebo předchozím povolení (např. § 158d odst. 3) soudce
- průlomem do zásady oficiality je ustanovení § 159b o dočasném odložení trestního stíhání, které může na nezbytně nutnou dobu, nejdéle však o dva měsíce, za podmínek uvedených v prvním odstavci tohoto ustanovení učinit policejní orgán se souhlasem státního zástupce

Vyloučení orgánů činných v trestním řízení – tzv. podjatost

- soudce nebo přísedící, státní zástupce, policejní orgán nebo osoba v něm služebně činná, u něhož lze mít pochybnosti (objektivní a nikoliv subjektivní), že pro poměr
 - k projednávané věci (pochybnosti o objektivitě – orgán sám/osoba mu blízká jsou v postavení poškozeného, svědka, vyjádření pro media hodnotící např. předchozí soudní rozhodnutí, orgán byl v minulosti např. obhájcem obviněného)
 - k osobám, jichž se úkon přímo dotýká (příbuzenský poměr, osobně přátelský/nepřátelský)
 - k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům
 - k jinému orgánu činnému v trestním řízení
- nemůže nestranně rozhodovat
- úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení

- důvodem pro podjatost není
 - pouhý subjektivní pocit o nemožnosti rozhodnout nestranně
 - odlišný právní názor
 - úroveň odborné způsobilosti
 - spolužák ze studií na právnické fakultě
 - kolegiální/čistě profesionální vztahy

Pomocné osoby orgánů činných v trestním řízení

- zapisovatel - je osobou, která je přítomna při úkonech orgánů činných v trestním řízení proto, aby o těchto úkonech vyhotovila protokol podle diktátu vyslychajícího
 - úkonů trestního řízení by se měl účastnit pravidelně, nicméně protokol lze vyhotovit i bez jeho přítomnosti
 - jeho přítomnost je povinná v rámci hlavního líčení, veřejného a neveřejného zasedání včetně hlasování a porady, která mu předchází
 - zapisovatel se v průběhu úkonu může střídat
- protokolující úředník - zaměstnanec soudu pořizující záznam soudního jednání (hlavního líčení, veřejného a neveřejného zasedání, vazebního zasedání)
 - odpovídá zcela samostatně za správnost a úplnost protokolace

- probační úředník (zákon č. 257/2000 Sb.)
 - provádí jednotlivé úkony probace a mediace jako je např. dohled nad obviněným při podmíněném propuštění

- vyšší úředník soudu a státního zastupitelství (zákon č. 121/2008 Sb.)
 - v rozsahu stanoveném zákonem vykonává úkony soudu, státního zastupitelství a státního zástupce
 - vyšší soudní úředník v trestním řízení může, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, provádět veškeré úkony soudu prvního stupně s výjimkou např. rozhodování v hlavním líčení, veřejném a neveřejném zasedání nebo úkonů soudce v přípravném řízení
 - vyšší úředník státního zastupitelství může být dále pověřen vykonáváním těchto úkonů, při nichž se nerozhoduje o právech a povinnostech osob, jako např. účast při návštěvách obviněných ve vazbě nebo rozhodování o svědečném, znalečném, tlumočném a náhradách

Osoba, proti které se trestní řízení vede

- v jednotlivých stádiích trestního řízení je tato osoba různě označována
- způsobilost být touto osobou není nijak blíže upravena, může jí být tedy i osoba omezená na svéprávnosti
- tato osoba je procesní stranou, důkazním prostředkem a to zejména svou výpovědí (nelze automaticky považovat za nevěrohodnou), předmětem výkonu rozhodnutí
- podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený + § 12 odst. 7 TrŘ

Podezřelý

- de lege lata zákon používá tento termín pouze ve dvou případech
- § 76 TŘ - osoba podezřelá ze spáchání trestného činu - je-li dán u této osoby důvod vazby, lze ji naléhavých případech zadržet, i když nebylo zahájeno její trestní stíhání (policejní orgán) X osoba přistižená při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté (kdokoli – tzv. svépomoc)
- právo zvolit si obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zadržení, právo požádat, aby obhájce byl přítomen jejímu výslechu

- § 179a TŘ – podezřelý ve zkráceném přípravném řízení – trestné činy s horní hranicí do pěti let, kde podezřelý byl přichycen při činu nebo bezprostředně poté nebo v rámci prověřování byly zjištěny skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání konkrétní osoby a lze očekávat, že podezřelého bude možno ve lhůtě 14. dnů možno postavit před soud
- má stejná práva jako obviněný dle § 33/1 TŘ, právo zvolit si obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zadržení, pokud bude předán návrh soudu na potrestání v rámci zjednodušeného řízení, musí mít obhájce

- v kolokviálním (slangovém) významu
 - osoba, kterou OČTŘ podezívají ze spáchání trestného činu a ještě vůči ní nezačaly trestní stíhání (§ 32 TŘ)
 - může jich být i více (různé vyšetřovací verze)

Obviněný

- ten, proti komu bylo zahájeno trestní stíhání (§ 32 TrŘ + 160 TrŘ)
- poté, co je jí doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání
 - není fikce doručení dle § 64/2 TrŘ – jak můžu uplatňovat svoje práva a povinnosti, pokud bych usnesení o zahájení trestního stíhání nepřevzal a tudíž bych o něm nevěděl
- spoluobvinění
 - netvoří procesní společenství
 - každý má práva a povinnosti, jako kdyby byl stíhán samostatně

Spolupracující obviněný - § 178a TrŘ

- řízení o zločinu
- oznámení skutečností, způsobilých významně přispět k objasnění trestné činnosti v souvislosti s organizovanou zločineckou skupinou
- pravdivá výpověď v přípravném řízení i před soudem
- plné doznání k činu
- souhlas s označením
- diskrece státního zástupce - nenárokovost
- poučení, předchozí výsledky

Následky – upuštění od potrestání (§ 46 odst. 2 TrZ)

- vyloučeno
 - spáchal závažnější čin, k jehož odhalení přispěl
 - byl návodcem či organizátorem takového činu
 - jeho čin měl za následek usmrcení či těžkou újmu na zdraví
 - jsou zde okolnosti pro mimořádné zvýšení trestu
- i zde nenárokovost
 - i při splnění podmínek státní zástupce nemusí navrhnout
 - navrhne-li však, je soud návrhem vázán

Následky – snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici

- snížení pod dolní hranici bez omezení (§ 58 odst. 4 TrZ)
- mírnější podmínky
 - i tam, kde by nebyly splněny předpoklady § 178a odst. 2 TrŘ
- ke statusu se nepřihlíží, poruší-li spolupracující obviněný podmínky
- nejsou-li splněny podmínky § 178a TrŘ, spolupráce je polehčující okolností
 - § 41 písm. m) TrZ, příp. alespoň § 41 písm. l) TrZ

„Spolupracující podezřelý“ - § 159c TrŘ

- zvláštní případ dočasného odložení tr. stíhání
- omezený okruh trestných činů (§ 159c TrŘ)
 - vybrané ekonomické trestné činy korupční povahy
- podmínky
 - podezřelý byl o úplatek požádán
 - bezodkladně a dobrovolně to nahlásil OČTŘ
 - zavázal se o tom podat úplnou a pravdivou výpověď
 - nešlo o korupční trestný čin ve vztahu k cizině
- splní-li podmínky – státní zástupce rozhodne o nestíhání

Obžalovaný

- obviněný po nařízení hlavního líčení (§ 12 odst. 8 TŘ)
 - nikoliv po podání obžaloby
 - soud nemusí obžalobu přijmout (§ 181 odst. 1 TŘ, § 185 a násl. TŘ, § 314c TŘ)
- nad rámec práv obviněného některá specifická práva v hlavním líčení
 - např. právo závěrečné řeči, posledního slova, vyjádřit se ke každému provedenému důkazu atd.

Odsouzený

- ten, proti němuž byl vydán pravomocný odsuzující rozsudek
 - § 12 odst. 6 TŘ
 - povahu takového rozsudku má i trestní příkaz
- tedy osoba, uznaná vinnou ze spáchání trestného činu
 - na druhu trestu nezáleží
- nikoliv ten, jehož tr. stíhání bylo podmíněně zastaveno či jehož narovnání bylo schváleno

Děkuji za pozornost

Otázky...???

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz